

Галина Ступінська, Ярина Битківська

ФРАЗЕОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК ЛЕМКІВСЬКИХ ГОВІРОК

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 81'373.7=161.2(038)
ББК 81.2Укр-4я2
С 88

Рецензенти:

Іван Сабадош, доктор філол. наук, професор, завідувач кафедри української мови Ужгородського національного університету
Надія Бабич, кандидат філол. наук, професор кафедри історії та культури української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
Стефанія Панцьо, кандидат філол. наук, професор, завідувач кафедри української мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Друкується за ухвалою науково-методичної ради
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
(протокол N 10 від 15 травня 2012 року)

Ступінська Г.Ф.

С 88 Фразеологічний словник лемківських говірок / Г.Ф. Ступінська, Я.В. Битківська ; за ред. Г.Ф. Ступінської, В.Я. Ступінського. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2012. — 472 с.

ISBN 978-966-10-2873-8

У словнику представлено зібрання фразеології одного з архаїчних говорів карпатської групи південно-західного наріччя. Обсяг словника — 2600 фразеологічних одиниць лемківських говірок, значення яких розтлумачено та частково проілюстровано і 300 найбільш уживаних лемківських прислів'їв, приказок, каламбурів. До словника додається покажчик фразеологізмів, у якому відбито кожен повнозначний компонент фразеологічної одиниці та алфавітний покажчик прислів'їв, приказок, каламбурів; пояснені і вузькодialeктні компоненти фразеологізмів (подані їх прями значення у словнику малозрозумілих слів).

Словник стане у пригоді широкому колу користувачів — мовознавцям, етнографам і фольклористам, просвітянам, учням, усім, хто цікавиться діалектним розмаїттям української мови.

УДК 81'373.7=161.2(038)
ББК 81.2Укр-4я2

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу авторів чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-2873-8

© Ступінська Г., Битківська Я.
© Навчальна книга — Богдан, 2012

У СКАРБНИЦЮ РІДНОГО СЛОВА

Лексикографічне представлення фраземікону лемківського говору — одне зі складних різновидів роботи укладача, оскільки цей говір сьогодні поступово асимілюється, втрачаючи свої оригінальні риси, та і кількість його носіїв поступово зменшується. Фіксація фразеологічного матеріалу, його тлумачення, добір ілюстрацій вимагали від авторів тривалого часу волоніння говірковим мовленням лемків і, зрештою, пошани до його носіїв.

Українська діалектична лексикографія багата на словники. Лише лемківський говір представлений у працях І. Верхратського, у короткому словнику П. Пиртея, у матеріалах до словника (дієслівна лексика) С. Панцьо, у словнику С. Тилич, Є. Турчин. Фраземікон південних лемків репрезентує «Фразеологічний словник лемківських говірок Східної Словаччини» Н. Вархол, А. Івченка. Пропонований Словник охоплює фразеологію північних (галицьких) лемків і частково південних. Кожен новий діалектичний словник, як зазначає П. Гриценко, відкриває нові елементи мови, здатні поглибити не тільки знання сучасного й минулого мови, а й культури народу (*Словник буковинських говірок./ За заг. ред. Н.В. Гуйванюк. — Чернівці: Рута. 2005. — С.3*).

Як уже було відзначено, пропонований Словник — це результат наполегливої праці його авторів. Скориставшись надбанням досвіду української та зарубіжної лексикографії Галина Ступінська і Ярина Битківська підготували варту уваги Словник, що охоплює 2600 реєстрових фразеологічних одиниць та їх варіантів, 300 найбільш уживаних лемківських приповідок. Словник фіксує фразеологізми, які вирізняються своїм складом, семантикою та структурою. У ньому відтворено не лише багатство говіркового фраземікону, а й зафіксовано лексичне розмаїття, архаїчні фонетичні та граматичні елементи. Представлена фраземіка засвідчує міжетнічні контакти, відображає неповторне мовне багатство лемківського говору, матеріальну і духовну культуру однієї з етнографічних груп українського народу — лемків.

Автори Словника дотримуються ustalених в лексикографії засад щодо тлумачення фразем, їх граматичної та стилістичної характеристики. У словнику відчутний ступінь повноти реєстру, докладне пояснення семантики фразем, маніфестації їх формальної структури. Ілюстративний матеріал дає змогу зрозуміти значення фразеологічних одиниць, а також побачити їх функціонування у говірковому мовленні, особливості якого сьогодні по-різному виявляються у мовленні представників різних поколінь лемків. Словник — це спроба репрезентації цінного матеріалу не просто одного із говорів південно-західного наріччя, а говору, який належить до таких, що, все більше асимілюючись, зникають.

Пропонований «Фразеологічний словник лемківських говірок» розрахований на широке коло шанувальників образного мовлення: від студента-філолога до науковця, який побачить у ньому мовне розмаїття і використає для дослідження лексики, словотвору, граматичної будови лемківського діалекту; він стане у нагоді всім, хто любить рідне слово.

Стефанія Панцьо

ВІД АВТОРІВ

Лемківський говір — один з найархаїчніших у карпатській групі південно-західного наріччя; він перебуває на західній окраїні. З півдня і південного заходу лемківський говір межує з говірками словацької мови (межу між українськими лемківськими і словацькими говірками окреслив відомий мовознавець В. Латта). Північна частина лемківського говору знаходиться на території Польщі (рубіж між українськими лемківськими говірками і говірками польської мови визначив польський мовознавець З. Штібер). Після сумнозвісних подій 1945 року більша частина лемків була переселена з території Польщі на західні терени України. Невелика кількість родин поселилася в південних областях України. Частина лемків переселена на захід Польщі (наприкінці 50-х років ХХ ст. тільки незначна частина лемківських родин повернулася на прадідівські землі). Отже, носії лемківських говірок проживають розпорошено в Польщі та Україні і лише компактно — у Словаччині.

Риси лемківського говору широко представлені в пам'ятках писемності, починаючи з XVI ст. — ділових документах, оригінальних і перекладних конфесійних текстах, художній літературі, етнографічних матеріалах, записах фольклору. Вивченню лемківського діалекту присвячено чимало праць різних авторів, починаючи від І. Верхратського (*Про говор Замішанців*. — Львів: НТШ, 1894; *Знадоби до пізнання угорско-руських говорів. Ч.1. Говори з наголосом движимим*. — Львів: НТШ, 1899; *Ч.2. Говори з наголосом сталим*. — Львів, НТШ, 1901; *Про говор галицьких Лемків*. Львів: НТШ, 1904.) і, закінчуючи багатьма іншими сучасними дослідниками України, Польщі, Словаччини, воно триває і тепер.

Лексикографічні видання діалектно-фразеологічного спрямування найчастіше розкривають системне пізнання говору, його багатства й розмаїтості. Цінним для славістики та і для всіх поціновувачів фразеологічних скарбів є словник фразеології лемківських говірок Пряшівщини (*Вархол Н., Івченко А. Фразеологічний словник лемківських говірок Східної Словаччини*. — Словацьке пед.вид-во в Братіславі, відділ укр. літ. у Пряшеві, 1990). Яскравим зразком синхронічного підходу вивчення фразеології українських діалектів є дисертаційне дослідження В. І. Лавера (*Лавер В. І. «Фраземка українських діалектов карпатського регіона: Автореф. дис... д-ра філол. наук*. — К., 1992. — 50 с.). Ще один крок до обстеження фразеології лемківських говірок зроблено у кандидатській дисертації Г. Ступінської (*Ступінська Г. Ф. Фразеологія лемківського говору української мови. Дис... канд. філол. наук*. — Івано-Франківськ, 2000).

СПУТАНИЙ

181. **ЯК СПУТАНИЙ**, *зі сл. ходити*. Хто-небудь перебуває в стані сильного душевного потрясіння; дуже схвильований чимсь. — Кед єм ся довідава о тім, же Грица юж неє, та'м ходива **як спутана**, нияка робота мі ся не брала (Рп Кр).

СРІБЛО

182. **ЯК ЖЫВОЙ СРІБЛО**. Жвавий, прудкий, швидкий; енергійний (УР Гр).

ССАВ

183. **ЯК МАТЕРИНУ ЦІЦКУ ССАВ**. Давно відбувалося що-небудь. — Є, та коли того, дітино,быво, то ищы певні, **як** твій дідо **материну ціцку ссав**. Мене хтовди тіж не было на світі (Рп Кр).

ССАТИ

184. **ВЕЛИКУ ЦІЦКУ ССАТИ**. Жити в достатку; бути матеріально забезпеченим (Пл Сн).

185. **ЯК КЫБЫ ЦІЦКУ ССАТИ**, *зі сл. позерати*. Хтось з інтересом розглядає кого-, що-небудь; чий-небудь погляд виражає почуття задоволення, захоплення (Пл Сн).

СТАВАТИ

186. **СТАВАТИ НА ЗАДНІ НОГЫ**. Не погодитися з чим-небудь. Запротестувати. — Што з того, же зме прибували **на задні ноги ставати**. Не помогло нич, то были страшні часы (Із Гр).

СТАЙНИ

187. **ЯК Х СТАЙНИ**, *зі сл. тепло*. Уживається для підсилення зазначеного слова; дуже (Гл Гр).

СТАТИ

188. **ЛАВКОВ СТАТИ кому**. 1. Скоритися кому-, чому-небудь. — Люде повідали, же Зофія ся дост набідила, же мусіла свекрі **лавков стати**, бо иншой ради не было (Гл Гр). 2. Виявляти шану до когось, вшановувати когось. — Вы так си думате. А она его так выхвалят, так выхвалят, же годна бы му **лавков стати** (Кл Гр).

189. **СТАТИ ДУБА**. Підніматися сторч, догори. — Выділа-м, як при вдаріню коні **стали дуба** и возы перевернули ся на різні сторони (Вс Гр).

190. **СТАТИ НА КОЛІНА** *перед ким*. Підкоритися комусь (Вс Гр).

191. **СТАТИ НА НОГЫ**. Переборюючи бідність, нужду, збагатитися. — Йой, дітино, нім я **стала на ноги**, то дост ся набідувала (Вс Гр).

СТВОРЕНИЙ

192. **ЗОС ПШЯЧОГО ХВОСТА СТВОРЕНИЙ**, *зневажл.* Нерозумна, нетямуща людина (Ор СЛ).

193. **СТРАГИТИ НАДІЮ**. Перестати бути впевненим у досягненні своєї мети. — Юж было дост пізно Микыта **стратив** гет **надію**, же дашто продаст. Аж ту смотрит, а ту иде гу ньому кум Софрон (Теодор Кузяк).

СТЕБЛА

194. **АНИ СТЕБЛА**. Зовсім нічого не мати (Вс Гр).

СТЕБЛО

195. **ЯК СТЕБЛО**, *зі сл. тонкий*. Уживається для підсилення зазначеного слова; дуже. — Росне того дитя **як стебло**, лем на нім една шкіра. Но то нич, добрі, же здорове (Пс Гр).

СТЕЛИТИ

196. **У НОГАХ СЯ СТЕЛИТИ кому**. Догоджати кому-небудь, втрачаючи людську гідність (Гл Гр).

СТЕРАНКА

197. **СТЕРАНКА НА ШЫП** *у кого*. Хто-небудь немитий, брудний (УР Гр).

СТИСНУТИ

198. **СТИСНУТИ (ЗАТЯТИ) ЗУБЫ**. Раптово замокнути, утратити здатність говорити (Лс Гр, Сд Яс).

199. **СТИСНУТИ (СТИНУТИ) ПЛЕЧЫМА**. Бути здивованим, неприємно враженим. — Тета посмотрила на Марю, скривила ся ніби до сміху, лем нич не рекла ино **стиснула плечыма** (Вс Гр).

СТІНА

200. **ЯК СТІНА (СКІНА)**, *зі сл. збіліти*. 1. Уживається для підсилення зазначеного слова; дуже (Вл Кр, Кн Гр). 2. *зі сл. глухий*. Уживається для підсилення зазначеного слова; дуже. — Василь на старіст такый стал **глухий як стіна**. Што з ним бесідувати (Вс Гр).

СТОВП

201. **ЯК СТОВП**, зі сл. *лінивий* Дуже лінивий (БН Гр).

СТОІТ

202. **ЯК СТОІТ СВІТ**. З давніх давен (Вс Гр).

СТОРИН

203. **ЗО ВШЫТКЫХ СТОРИН**. Звідусіль. — Як посмотрите ся довкола по вшыткых стінах, то одразу забудете не лем о весілю, але о цілім сьвіті, бо будете стояти посередині села, а пред вами, **зо вшыткых сторін**, де ся лем не обернете — буде Фльоринка з ей горами, потоками, полянами і хыжками, яку вычарував педагог, магістер Михал Романяк (Семан Мадзелян).

СТОЯТИ

204. **НЕ СТОЯТИ АНЕ ЗА БАГОВ**. Нічого не бути вартим. — Што то значыт! Што ти собі думаш, варията з мене робиш? Та тота твоя робота **не стоїт ане за багов** (Ор СЛ).

205. **НЕ СТОЯТИ АНИ ЗА ПШКУ ДОГАНУ**. Нічого не варте (Ор СЛ).

206. **НЕ СТОЯТИ ЗА ТАЛЕР (ЗА ГРАЙЦАР)**. Нічого не бути вартим (Ор СЛ).

207. **СТОЯТИ Х ПУТИ кому**. Перешкоджати, заважати кому-небудь. Бути перешкодою комусь у досягненні якоїсь мети (См Гр).

208. **СТОЯТИ ЗА СВОІМ**. Невідступно, всіма силами захищати, відстоювати кого-, що-небудь. — Родичы нам завсе повтаряли, же бы зме **стояли за своїм**, а не чужым. Мусиме ся тримати купкы покля ся дає. А дале... — як Бог даст (Пс Гр).

209. **СТОЯТИ ЗА СЛОВОМ**. Наполегливо домагатися чого-небудь, не поступаючись ні перед ким (См Гр).

210. **СТОЯТИ НА СВОІХ НОГАХ**. 1. Бути дужим, міцним, самостійним. — Якоси з Божом помочом нам ся гдало в скорім часі юж **стояти на своїх ногах** (Тл Кр). 2. Видужати, поправитися після хвороби. — Вишла єм якоси з той біди, юж можу **стояти на своїх ногах**, можу кус брез хыжу перейти (Пс Гр).

211. **СТОЯТИ ПРЕД ВОЧЫМА кому**. Постійно з'являтися в уяві. — Віриш, дітино, же тен хлопчыско завсе мі **стоїт пред вочыма**. Не можу го забыти (Гр Гр).

212. **СТОЯТИ ЯК КІЛ Х ПЛОТІ**. Стати на перешкодї кому-, чому-небудь. (Вс Гр).

СТРАНЫ

213. **З КАЖДОЙ СТРАНЫ**. Повністю, всебічно. — Жалі мої, жалі, як сте мя зуялы / Не з єдного боку, але з **каждой страны** (Укр. нар. пісні з Лемківщини).

СТРАТИВ

214. **СТРАТИВ ДНО хто**. Хтось не має міри в їжі. — Бывы г нас такы хвопы а и бабы, же барз іли, та на такых повідали, же **стратив дно** (Рп Кр).

СТРАТИТИ

215. **РОЗУМ СТРАТИТИ**. Хто-небудь під впливом чогось втратив ясність думки, мислення. — Г войну не єден **розум стратил** од того што ся діяло (Бх Гр).

216. **СТРАТИТИ ВІНЕЦ**. Втратити дівочу честь. — Ой, Русаля, Русаля, юж ся порусалило. / **Стратило** дівча **вінец** што буде тепер робило? (Вс Гр).

217. **СТРАТИТИ ГРУНТ ПІД НОГАМИ**. Переставати бути впевненим у собі, у своїх силах (Шк Кр).

218. **СТРАТИТИ ДНО Х ЧЕРЕВІ**. Дуже багато їсти (Гл Гр).

219. **СТРАТИТИ ЖЫТЯ**. Загинути (Бх Гр).

220. **СТРАТИТИ ЛІТОЙКА для кого**. Хто-небудь широ, віддано любив когось. — В нашой Марисі трої молодці / Я в неї гей, я в неї / Я молоденький **стратив літойка** для неї (Укр. нар. пісні з Лемківщини).

221. **СТРАТИТИ НАДІЮ**. Переставати бути впевненим у чомусь. — Юж было дост пізно и Микыта **стратив** гет **надію**, же дашто продаст. Аж ту смотрит, а ту иде гу ньому кум Софрон (Теодор Кузяк).

СТРАХ

222. **СТРАХ ОБЫШОЛ кого**. Хто-небудь дуже злякався. — Дідо стоял остопілий як бы заморочений. Як же то? До Ісуса Христа стреляти? Причастийом? На саму думку **страх го обышол** и зимна роса на чело му вышла (Ярослав Горошак).

223. **ЯК СТРАХ ДО КАПУСТИ**, зі сл. *позбырати ся* Будь-як, неохайно. — На веселю то люде ся знали бавити. Позберат ся даякый хлоп **як страшок до капусти** и медже свашками жартує, розказує вшелиякі глупоти (Бд Гр).

ШКАТУЛЬЦІ

Як шваблики х шкатульці **Ш-8**

ШКІРИТИ

Шкірити зуби **Ш-17**

ШКОДА

Купыв бы, лем коруну шкода
К-160

ШКУРОМ

Дябла мати під шкуром **М-31**

ШЛЯГ

Шляг не трафит **Ш-19**
Шляг трафив **Ш-18**

ШЛЯК

Же бы мя ту шляк трафыл **Т-41**

ШМАРЫЛ

Як кыбы на вгынъ шмарыл **Ш-20**

ШМАРИТИ

Ани де ябко шмарити **Ш-21**
Шмарити крыж на роботу **Ш-22**
Шмарити на рушта **Ш-23**
Шмарити собом **Ш-24**
Як раз бучком шмарити **Ш-25**

ШМИГУВАТИЙ

Як шмигуватий бучок **Б-105**

ШПАЦИР

Пустити язык на шпацир **П-316**

ШТИРИДЦЯТОГО

На штиридцятого мая **М-130**

ШТО

Тримайте ня двома, бо еден не
мат што **Т-57**

ШЬВЯЧЕНОЙ

Як чорт шьявченой воды **Ч-28**

ШЬПІВАЛИ

Ище когути не шьпівали **К-76**

ШЬПІВАТ

Не скоро когут шьпіват **К-71**

ШПІЧКУ

Ани на шпічку ножа **Ш-26**

ШТАНГА

Як штанга **Ш-27**

ШТИМЕНТУ

До штименту **Ш-28**

ШТИРИ

Штири дошки **Д-121**

ШТРАНГ

Лем штранг вхабыти **Ш-30**

ШТО

Што до того **Ш-35**
Што тя то обходит **Ш-36**
Тримайте ня двома, бо еден не
мат што **Т-57**

ШТОБЫ

Штобы не привыділо ся **П-230**

ШТОК

Як шток **Ш-29**

ШУЛЯК

Як шуляк **Ш-31**

ШУНКЫ

Достати зо шункы папір **Д-106**

ШЬВІТ

Шьвіт за очыма **Ш-32**

ШЬВІТА

Згладити з того шьвіта **З-106**
Піти зо шьвіта **П-98**

ШЬВІТОМ

Зо шьвітом шя зрівнати **З-183**

ШЬВІТУ

Кыбы шьткку мудріст шьвіту
жжісти **Ж-9**

ШЬКІПА

Як шькіпа **Ш-16**

ШЬЛЕП

Як шьлеп **Ш-33**

ШЬЛЄП

Мати курячий шьлеп **М-55**

ШЬЛІПКИ

Курь шьліпки **Ш-34**

Щ

ЩАБЕЛЬ

Зийти на послідний щабель **З-143**

ЩАДУ

Ани хыру ани щаду **Х-13**

ЩЕДРОМ

Щедром руком **Р-81**

ЩЕЗНУТИ

Щезнути як камін у воді **К-8**

ЩУТКУ

Лем му щутку и хмари білити
Щ-2

Ю

ЮДА

Як Юда шарігодскый **Ю-1**

ЮДАШСКІ

Юдашскі пінязі **П-80**

ЮЖ

Ище не встал, а юж лігат **В-227**
Мати справу юж дочыста в жме-
ни **М-75**
Юж чорти повтікали **Ч-36**

ЮС

Як юс **Ю-2**

Я

ЯБКО

Ани де ябко шмарити **Ш-21**
Ани не мат де ябко хпасти **Я-1**
Збыти на квасне ябко **З-97**
Коли верба ябко зродит **В-19**

ЯВЛЯТ

Вшыткы съвяти тобі ся являт
В-252

ЯГОД

Захце ти ся як циганскому дзецку
ягод на съвятуї вечері **З-76**

ЯГОДА

Як ягода **Я-3**

ЯГОДИ

Забагнути си як у Святом вечеру
циганові ягоди **З-1**
Як біда по ягоди **Б-42**

ЯГНЯ

Як ягня **Я-2**

ЯГНЯТКО

Як ягнятко **Я-2**

ЯЗЫК

Аж язык вывалити **В-66**Взяти на язык **В-45**Вкусити ся в язык **В-165**Обрушити язык **О-17**Острый язык **Я-4**Прецьвенькнути язык **П-228**Пристричы язык **П-250**Прустерти язык **П-283**Пудрізаний язык **Я-5**Пустити язык на толоку **П-316**Свербыт язык **Я-6**Што приде на язык **П-234**Што слина на язык принесе **С-110**Язык вывалити **В-70**Язык в (х) пыску ся не втримат **Я-7**Язык не відпаде **Я-8**Язык по клубы **Я-9**Язык як бритва **Я-10**Язык як меч **Я-11**Язык як папаш **Я-12**Язык як по лукоть рука **Я-13**Язык як у корови хвуст **Я-15**Язык як у Марі ден **Я-16**Язык як прайник **Я-14**

ЯЗЫКА

Вжати з языка **В-34**Взяти до языка **В-40**Забыти в домку языка **З-6**Загризти до языка **З-17**З языка помело зробити **З-189**Прикусити сой до языка **П-238**

ЯЗЫКАХ

Мати в языках **М-41**

ЯЗЫКЫ

Злі языки **Я-17**

ЯЗЫКОМ

Аж пуд языком мокро **Я-19**З языком на бороді **Я-18**Ид собі путьом, а у дітини часник пуд языком **И-9**Молоти языком як млинком **М-184**Трепати языком як прайником **Т-54**Чесати языком як з із терлицьом **Ч-6**Языком молоти як млинком **Я-20**

ЯЗЫКУ

Мати материнське молоко на языку **М-57**

ЯЙО

Поки выповіст, то кура яйо знесе **В-98**

ЯЙЦЕ

Же ане бы яйце з головы не хпало **Я-21**Поки выповіст, то курка яйце знесе **В-98**Як мальоване яйце **Я-22**

ЯЙЦЬОМ

Як з мальованим яйцьом **Я-23**

ЯЙЦЬОХ

Імыти на яйцьох **І-14**Як квочка на яйцьох **К-27**

ЯЙЦЯ

З-під дябла яйця винести **В-63**Ид гу дітчой матері яйця гризти **И-5**

ЯЙЦЯМЫ

Як з яйцямы **Я-24**

ЯКОГО

Якого чорта **Ч-30**

ЯЛИЦІ

Коли з ялиці лист одпаде **О-29**Коли з ялиці лист опаде **Л-21**

ЯЛОВОЙ

Выціцати и з яловой коровы теля **В-133**З яловой коровы молоко выдоіти **В-79**З яловой коровы теля достати **Д-111**Треба слово тягати як од яловой коровы теля **Т-50**Як яловой сок **С-151**

ЯМУ

Выстояти яму **В-116**Копати яму **К-104**

ЯНА

Ци до Яна ци до пана **Я-25**

ЯРКОМ

Як горі ярком вода піде **В-188**

ЯРМАКУ

Як жыд по ярмаку **Ж-13**

ЯРЬМІ

Як корова г ярьмі **К-112**

ЯСЛАНИЦІ

Лем зв'язати до ясланиці а дати сіна **З-105**

ЯСЛІ

Високі яслі мати **М-28**

ЯСНОГО

Як грім з ясного неба **Г-94**Як Перун з ясного неба **П-48**

ЯТРИТИ

Жовч ятрити **Я-26**Ятрити старі рани **Я-27**

ЯЩУРКА

Як ящурка **Я-28**

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ПРИСЛІВ'ІВ, ПРИКАЗОК, КАЛАМБУРІВ

А

Ани ня дома не вхабляй, ани до поля не заганяй. — *Такий до нічого вырюс тот хлопчыско, ним ся нияк не заженеш, то як повідають: ани ня дома не вхабляй, ани до поля не заганяй* (Тл Кр). II.1.2

Б

Бери жену на вік єдну (Вс Кр). I.6.1
Бери жену порадицю, а не парадницю (Вс Кр). I.6.2
Біда біду найде кед и сонце за гору зайде (Ор СЛ). III.1.1
Біда намучыт, лем и научыт (УР Гр). III.1.2
Бідний робит, а багатому родит (Вс Гр). III.1.3
Більше люда, більше чуда (Пл Сн). I.10.1
Близша кошеля як гуня (Рп Кр). I.11.1
Бут до бута, керпец до керпця (Гн Гр). III.2.1
Бызовав ся дід на чужый обід, лем ззів сім бід, но не обід (Гл Гр). II.5.1
Было дітину вчыти, зас не вміла ходити, а як зачала ходити — юж тяжко ей первчыти (Фл НС). I.2.1

В

В старим пецу дябол палит (Гл Гр). I.7.1
Валал го хоче, лем люди го не хотят (Мх Сн). I.10.2
Великый хлопчыще, лем в голові му вітер свыще (Кн Гр). I.4.1
Весіля ся кінчыт — біда ся зачынат (Бр Гр). I.6.3
Вовка все до лісу тягне (Вс Гр). III.1.4
Волит кышка праснути, як мат страва скыснути (Бх Гр). II.6.1
Волиш не дати, як потім выгвяряти (Гн Гр). II.4.2
Вшытко лем до часу, а жена — до смерти (УР Гр). I.6.4
Вселяке дівча боіт ся кербача (Чр СЛ). I.2.2
Втікай, голий, село горит (Вс Гр). III.2.2
Вуч ся замолоду — не будеш знав на старіст голоду (УР Гр). III.3.1

Г

Вчєрашний ден не доженеш и од завтрашнього не втєчєш (Зн Кр). IV.1.2
Вчєрашний ден не проклинай, а нинішний благословляй (Гл Гр). IV.1.1

Г літі дорожша мынута, як в зимі година (Рп Кр). II.1.2
Гадай дупа до быскупа, а быскуп як дупа (Вс Гр). I.10.3
Гарда и подобна, лем худобна (Нв Гр). I.3.1
Гди дябол не може, жена споможе (Мх НС). I.6.6
Гди ся свої пси кусають, най ся чужы не мішають (Вс Гр). III.2.3
Гды дають псовы хлєптати, там мусит брєхати (Гл Гр). II.6.2
Гість — не кість: за дєвері не шмариш (Рп Кр). II.5.2
Глядай не долю, а волю (Вс Гр). I.2.3
Говорив німий сліпому: позєрай як хромий біжыт (Гн Гр). I.10.4
Голова не лем для того, жебы шапку носити, але и думати (УР Гр). III.3.2
Голова не од парады, лем од интересу (Гн Гр). III.3.3
Голова сивіс, а дупа шаліє (Вс Гр). I.7.2
Голого ремін гріє (Рп Кр). I.11.2
Гріх не мат ніг, він ся під порогом товчє (Вс Гр). III.1.5

Д

Дай нам, боже, што нам треба, а по смерти — шуп до неба (Гл Гр). II.5.3
Де вас не просят, там най вас ногы не носят. — *На весіля чы кстини, газда сам не просив люди. Од того був Терентий-комірнык, просятарьом го звали. Він вшытко полагодив, за то му хліба дали. Люде тримали ся невчєной, але мудрой рады: де вас не просят, там най вас ногы не носят* (Семан Мадзєлян). II.4.1
Де молода жона у діда, чєкай у гості сусіда (Ор СЛ). I.6.5
Де отец и мати благословят, там ся добрі господарит (Бх Гр). I.2.4
Де ся свої пси кусають, най ся чужы не мішають (Дк Кр). I.10.5
Дєн біжыт, а тиждєн летит (Зн Кр). IV.1.3
Дзяд дзяда найде, хоц сонце за гору зайде (Вс Гр). III.2.4
Дівка — красуля, лем надута як пуляк (Рз Кр). I.3.3
Дівка бідна, лем гідна (Рз Гр). I.3.2
Дівка, як ружа, треба ей мужа (Гл Гр). I.3.4
Діти — не лем жура, але и надія (Дк Кр). I.2.5

Діти родичів не вибирают (Вс Гр). I.2.6
 Діти ховай, а сам торбу приготуй (Бх Гр). I.2.7
 Дітям треба дати, але и собі на дорогу лишыти (Вс Гр). I.2.8
 Для смерти вшиткы двері одперти (УР Гр). I.9.1
 До вечера дожыти — ден пережыти (Зн Кр). IV.1.5
 До вінчаня сам собом, по вінчаню юж з женом (Бх Гр). I.5.1
 До Дмитра дівка хытра, а по Дмитру пец ньом вытру. (Дк Кр). I.3.5
 До костела пішол и клякнул але пыском не клепнул (Вс Гр). III.1.6
 До него душа лем спати ходит (Рд Гр). I.1.1
 До ничого и соли не треба (Вс Гр). II.6.3
 Добрий ден, што пришол, а еще ліпшыи, што пішол (Гл Гр). IV.1.4
 Добрі діти — вінец, а недобрі — кінец (Вс Гр). I.2.9
 Добро мачохы, як зимне тепво (Рп Кр). III.2.5
 Дуже ворін і вола звалят (Гл Гр). III.1.7
 Дурна та дівка же фраіровы вірит (Рм Кр). I.3.6

Є

Єден гріх цілу душу спаскудит (Гн Гр). II.3.1
 Єдно гнеска вартує більше, як три завтра (Вс Кр). IV.1.6
 Єму так ся хце робыти, як псу зимну воду пыти (Вс Гр). II.1.3

Ж

Жебы вовк был сытый і баран цілий (Бх Гр). II.3.2
 Жебы був хоц який, лем бы причалапав и мене посватав (Шк Кр). I.3.7
 Жена для мужа супружниця, а не служниця (Мш Кр). I.6.9
Жена три угли тримат, а газда єден. — *Знай, же зостанеш таздиньом, але таздиньом зостати не на то, жебы ключы за поясом носити, варити, їсти і розказувати, але до каждого кута тра зазріти і зробити, бо гадають, же жена три угли тримат, а газда єден* (Іван Бугера). I.6.10

З

З велького браку хпадеш по коліна у млаку (Вс Гр). II.4.3
 З красоти хліба не напечеш (Рз Гр). I.1.2
 З тобом гварити, як з коньом ся молити (Вс Гр). I.10.6

З того буде доброй лазиво про мухы (УР Гр). II.1.5
 За двома стріляла — сама ся зостала (Шк Кр). I.3.8
 Зарікала ся жаба мочыла, лем перша до нього скочыла (Вс Гр). III.2.6
 Зима ся зьвідат, гди было літо (Рп Кр). II.1.4
 Злотий ключык кажди двері одомкне (Гл Гр). III.1.8
 Знання вода не озме, злодій не вкраде и в огни не згорит (Вс Гр). III.3.4

И

И бортак ма кус розума, коли зна же він дурний (Вс Гр). II.3.3
 И горбата — не горбата, кедь багата (Ор СЛ). I.3.9
 И муха найде сой конец (Бх Гр). I.9.9
 И сам не гам и тобі не дам (Вс Гр). I.10.7
 И хліб печы, и веселе гночы, и дітину кстити, и яму копати, и маму ховати, и взаран боже народжыня (Гн Гр). III.2.7
 Ище тот ся не вродил, жебы каждому догодил (Вс Гр). II.2.1

І

Ідий быцку коло плота, який вобід, така и робота (Гл Гр). II.6.4

К

Кед мі кін здохне, то хоц золота трава буде рости — він ю пасти не буде (Гл Гр). I.9.10
 Кед ти не коваль, то и кліщы не погань (Бл Кр). II.4.4
 Кед утікаш од свого креста, він тя роздусит (УР Гр). II.4.5
 Кед хыжка смерекова, то и здорова (Рд Гр). I.12.1
 Кедь бы дівка віща, то не ишла бы гу ріща (Шл НТ). I.3.10
 Кедь мусиш, то и камін вкусиш (Мк Сн). II.2.2
 Кедь робыти махом — пуйде прахом (Гр НС). II.1.6
 Кідь є хліб і вода, то не є голода (Вс Гр). II.6.5
 Кінец языка за провідника (Вс Гр). II.3.5
 Кліпка гризе — біда лізе (Пн Гр). I.8.1
 Козі — здравя, цаповы — розум, а тобі — свинску натуру (Мш Кр). II.5.5
 Колач ся приіст, лем хліб нигды (Гн Гр). II.6.6

Кому добрі веде ся, тому и когут несе ся (Гл Гр). III.1.10
 Котра дівка стратит вінец, зас ю зо хыж выжене отец (Вл Кр). I.3.11
 Котра ся не бызує, ний з фраіром не фіглує (УР Гр). I.3.12
 Котрий кін тягне, того і поганяют (Бх Гр). III.1.11
 Крестини поливають водом, веселе — палінком, а погріб — слызамы (Вс Гр). I.9.11
 Куди очы ведут, туди ноги идут (Бх Гр). I.8.2
 Кыєм того, што не любыт свого (Бх Гр). III.1.9

Л

Легко воду сколомутити, але довго треба ждати, покаль ся счытит (Щв Сн). II.3.4
 Лекше людям давати, як в них пожычати (Бх Гр). II.4.6
 Лем еден и тен псшой син (Ст Сн). I.2.10
 Лем молодого глуптака легко оженити, старого — тяжко вговорити (Гл Гр). I.4.2
 Лем товди достала цвіт, як спровадила мужа на тот світ (Мх НС). I.6.7
 Лемко все громамы обертат: в єдного пожычят, а другому вертат (Рп Кр). III.1.12
 Лінивий два раз ходит, а скупый два раз платит (УР Гр). II.4.7
 Ліпше гдома на бандурках, як на чужыні на бубках (Рп Кр). I.11.3
 Ліпше добрі гмерти, як плано жыти (Гл Гр). I.9.8
 Ліпше не обіцяти, як слова не дотримати (Вс Гр). III.4.1
 Ліпше під яким-такым крячком як під голим небом (Вс Гр). II.3.6
 Ліпше ся не побрати, як ся потім скаргувати (Рз Гр). I.5.3
 Ліпше ся не родити, як з-під палиці ся женити (Рз Гр). I.5.2

М

Мали діти идят хліб, а великі — серце (Вс Гр). I.2.11
 Мачці — на здрава, коцуровы — на здих (Мш Кр). II.5.4
Мойой дітини пыск ний иде на тот блиск. *Уживається як застереження від наврочення (купіль виливали у дворі в той бік, куди падало світло) (Щв Сн). V.1.1*
 Молит ся під фігуром, а дябла ма під шкуром (Вс Гр). III.1.13
 Мудра газдиня, кед повна скриня (Рп Кр). III.2.8

Мудрого корчма не зіпсує (Вс Гр). III.1.14
 Муж пахне вітром, а жона дымом (Ор СЛ). I.6.8
 Муха не боїт ся обуха (УР Гр). I.8.3

Н

На бідного дзядя і дерево пада (Вс Гр). III.1.15
 На вечеру лем бы чыру, хоц рідкого, лем бы много (Рп Кр). II.6.7
 На двадцет років гоп! На тридцет років хлоп, на сорок років як-так, а на пятьдесят такый як фляк (Вс Гр). I.7.3
 На кого сорокы, на того и ворони (Жд Гр). III.1.16
 На млинске колесо відром води не наносиш (Бх Гр). II.4.8
 На рідни пороги самі несут ноги (Кв Гр). I.11.4
 На сьмітю и когут гоноровый (Бх Гр). III.1.17
 На файну жену добре ся дивити, а з мудром жыти (Гл Гр). I.6.11
 На хліб ся зубы найдут (Гл Гр). II.6.8
 Най ся вудка піє, хоц на керпец латкы не є (Вс Гр). III.1.18
 Найлекше оген зяты чужыма рукамы, загасити мож лем своіма (Вс Гр). II.3.7
Нарубы (ворожко) тобі, а на хосен собі. *Уживається як застереження від чар чар; щоб захиститися від чар потрібно постійно носити на собі щось навиворіт (Мх Сн). V.1.3*
 Не бер на дітину кербач, а ліпше ей перебач (Чр СЛ). I.2.12
 Не біда же худа, лем бы кров не вода (Зл НС). I.3.16
 Не біда, же мала, лем бы не злостива (Зл НС). I.3.13
 Не біда, же паскудна, лем бы не нудна (Зл НС). I.3.14
 Не біда, же повна, лем бы шіковна (Зл НС). I.3.15
 Не ганьба не знати — ганьба не хтіти знати (Гл Гр). III.3.5
 Не глядай другому смерти, бо юж твоя за стіном стоїт (Вс Гр). I.9.12
 Не глядай сой смерти: она сама тя найде (Гл Гр). I.9.2
 Не є пана над Ивана (Вс Гр). I.10.8
 Не є ружы без терня (Рз Гр). I.1.3
 Не є спочынку для ніг, пак не перекрочат вітцівський поріг (Ор СЛ). I.11.5
 Не є такого гнеска, бы му не было завтра (Рп Кр). IV.1.8
 Не заздри нині вчерашній днині (Гл Гр). IV.1.7
 Не ид, дурню, вінчати ся — не будут з тя сміяти ся (Гл Гр). I.5.4
Не іл лес зо мном съвячене яйце — не маш до ня моци. *Уживається як застереження від злої сили; належало не лаятися чортом і не згадувати його проти ночі (Гн Гр). V.1.2*

Не каждый выдит, хто ма очы (Лп Гр). I.8.4
 Не копай яму під никым, бо сам до ней хпадеш (Вс Гр). II.4.9
 Не май вірного, не будеш мав зрадного (Гл Гр). II.3.10
 Не міняй рідну стріху на чужу потіху (Од Сн). I.11.6
 Не мож до хыж вступити, жебы поріг не перекрочити (Шк Кр). I.12.2
 Не мож з хыжі піти, вбы поріг обійти (Шк Кр). I.12.3
 Не плач, небого, же ся оддаеш за нього, ний він реве, же тебе бере (Жд Гр). I.5.5
 Не провадте осла до джерела мудрости — може вас по дорозі копнути (Вс Гр). III.3.7
 Не слухай вітця и матери, то слухай псьой скори (Вс Гр). I.2.13
 Не смот ци хліб, ци вовна, лем бы кышка повна (Гн Гр). II.6.9
 Не сьмія ся з чужой біди, бо твоя тя не омине (Пл Сн). II.4.10
 Не та судила ся, котра любила ся (Рз Гр). I.5.6
 Не такый хлопчыско, як лінгариско (Кн Гр). I.4.3
 Не тисний, быс не задусил і тримай, быс не выпустил (Гл Гр). II.3.9
 Не тни старого дерева, пак молоде не виросне (Гл Гр). II.3.8
 Не тот даст, што мат, а тот, што хце дати (Вс Гр). III.1.19
 Не хваль ся, як идеш на поле — лем як з поля верташ (УР Гр). II.1.7
 Нема уміня без терпіння (Бд Гр). III.3.6
 Неправдом правду поб'є ся, лем того на корист не виходит (Вс Гр). III.4.2
 Непрошеному гостю треба много місця (Рп Кр). II.5.6
 Нихто не може вшытко знати (Гл Гр). III.3.8

О

О вовку помовка, а вовк за дверями. — *За сьлідом обішле зме по тих горах, долинах, аж ту трафили зме на сьлід, а за сьлідом, аж ту до того дому. А навет нумер дому нам знаний і зато слонко нізко, але і ми коло ней блізко. Бо як повідают: «о вовк упомовка, а вовк за дверями»* (Іван Бугера). III.2.9
 Од вінця юж до мужа, а не до вітця (См Гр). I.5.7
 Од прибытку голова не болит (Вс Гр). II.1.8
 Од смерти не мож ся заперти (Гл Гр). I.9.3
 Одданиця, як горлиця, лем роги ей хыблят (Кр НС). I.3.17
 Око — пан, а рука — трудар (Вс Гр). II.1.9
 Отец багатіє своїма синами, а зубожіє дівками (Зн Кр). I.2.14
 Ощаджай, кед ті добрі — будеш мати г біди (Гл Гр). II.3.11

П

Пес доты не буде ситый, докы мыску не вылиже (Гн Гр). III.2.10
 Парібкам коні сідлані, а дівкам лем чекані (Вс Гр). I.3.18
 Парібкы тіж мают журу, не лем жонаті (Гн Гр). I.4.4
 Пес ся навчыт пливати, як ся му до ух води наліє (Вс Гр). III.2.11
 Пішол у землю спочывати, жебы на сім світі не бідувати (Гн Гр). I.9.4
 Плодне дерево в раю принимают, безплодне — выганяют (Бх Гр). III.1.20
 Плон, сяд си і ноги будут висіти (Мх Сн). III.2.12
 По моей смерти можут за мною пліт підперти (Гл Гр). I.9.14
 Повідат дітина же быта, лем не повідат за што (Гн Гр). I.2.15
 Покаж ся уцьом, а вовкы готовы (Зн Кр). III.1.21
 Правдиве щестя ходит з простима хлопамы (Вс Гр). III.1.22
 През нашы вызори выдко тилько гори (Вс Гр). I.11.7
 Прибер пня и найде ся му ім'я (Гл Гр). I.1.4
 Приде коза до воза аж збырчыт (Вс Гр). I.10.9
 Пришов гість — забуд про зліст (Гл Гр). II.5.7

Р

Раз у році и сироті празник (Бх Гр). III.1.23
 Ремесло не коромысло, плече не тисне (Вс Гр). II.1.10
 Розумний пес на вітер не гавкає (Гл Гр). III.4.3

С

Свій край, як рай, чужа країна, як домовина (Вл Кр). I.11.8
 Свій як не запваче, то хоц ся скривит (Рп Кр). I.11.9
 Сивый волос, а ласка молода (Ор СЛ). I.7.4
 Сирота, сирота, а пыск як ворота (Вс Гр). III.1.24
 Ситий голодному не вірит (Бх Гр). III.1.25
 Скінчыва ся Божа хвала, а терас бы ся палюнка здава (Рп Кр). III.2.13
 Смерт не выберат: ци пан, ци Іван (Гл Гр). I.9.13
 Смерт причину найде, кед до хыж зайде (Гл Гр). I.9.5
 Старіст — не радіст, молодіст — не вічніст (Вс Гр). I.7.5
 Старого вола не навучіш ворати (тігати) (Чр СЛ). I.7.7
 Старый баран ма твердий ріг (Чр СЛ). I.7.6

Старый, старый, лем ярый (СР Яс). I.7.8
 Стіно, дай ми здрава, а ти , шербалю, взни ня в риц (Вс Гр). II.5.8
 Сукмани заголяти — не треба багато розуму мати (Сд Яс). I.3.19
 Сходит краса, як роса (Рз Гр). I.1.6

Т

Тоту новинку треба просіяти на млинку (Рп Кр). III.2.15
 Твереза голова уважат на слова (Пн Гр). III.3.9
 Ти по дачує з мішком, а дьябол по твоє з візком (Вс Гр). II.4.11
 Тиха вода найбарші береги підмиват, а бистра летит и перелетит (Мс Яс).
 III.2.14
 То не я, а мого нянька син (Вс Гр). I.2.16
 Товди ягоди зберают, як пристають (Вс Гр). IV.1.9
 Тогди дівка файна, коли ся оддає (Гн Гр). I.3.20
 Тот ден честуй, што пришол (Гн Гр). IV.1.10
 Тота сторона мі мова, де мня матір породива (Рп Кр). I.11.10

У

У багача натура гаряча (Бх Гр). III.1.26
 У верховинця хыжа без клинця (Ор СЛ). I.12.4
 У каждой одданиці свої таємниці (Гл Гр). I.3.21
 У подертых ногавыцях парібок не фраерит ся (Рп Кр). I.4.5
 У своей хыжы не злостят мышы (Ор СЛ). I.12.5
 У церкві ся молит,а выде — то по пятах скаче (Вс Гр). III.1.27
 Уч дітину каждую годину (УР Гр). I.2.17

Ф

Файна и багата, лем фрасувата. (Тл НС). I.3.22
 Файний парібок собом, лем з порожньом торбом (Гн Гр). I.4.6

Х

Хвали не гостину , а газдиню (Гл Гр). II.5.9
 Хлоп спит, а на поли му росне (Вс Гр). II.1.11

Хоц быс пішол и до Руси, а робыти мусиш (Вс Гр). II.3.12
 Хоц и бідна хатица, та люба для русина (Ор СЛ). I.12.7
 Хоц яка корова стара, а соли полиже (СР Яс). I.7.9
 Хочеш з поля хосен мати — треба го добрі обрабляти (Вс Гр). II.1.14
 Хто багатий віз хце мати, мусит сам го окувати (ЗМ Сн). II.1.12
 Хто другому яму копле, сам до ней хпаде (Вс Гр, Пл Сн). III.1.28
 Хто за ня бреше, ний сой язык одкусит. Уживається при щиканні; вважали,
 якщо людина щикає, то про неї хтось згадує або говорить неправду (Гл Гр). V.1.4
 Хто молодим ся женит — скоро помочы дочекає (Лс Гр). I.5.8
 Хто оре і сіє, тот ся надіє, а хто ся лінує — тот бідує (Рм Кр). II.1.13
 Хто пішол до неба — юж му нич не треба (Гн Гр). I.9.6
 Хто правду повідат, тот слів не глядат (Вс Гр). III.4.4
 Хто сой глядат ліпше од пшеничного хліба — тот кербач найде (Мх Сн).
 II.6.10
 Хто стратит очы — не знат днів, лем ночі (Гн Гр). I.8.5
 Хто ся полю вклонит, тому ся поле постелит (Гн Гр). II.1.15
 Хто тихо ходит, той густо місит (Бх Гр). III.1.29
 Хыжа ся зачынат од порога (См Гр). I.12.6

Ц

Цікавіст — то першый стопін до пекла (Вс Гр). III.1.30

Ч

Частуй голий босого (Вс Гр). II.5.10
 Череп'я довше жыє, як цілий горнец (Вс Гр). IV.1.11
 Чесному чест и під лавыцев (УР Гр). III.1.31
 Чім піст довшый, тим курша драга до неба, а хто не іст — тому довго
 чікати не треба (Ор СЛ). II.6.12
 Чловек учыт ся не до старости, а до смерти (Гл Гр). III.3.10
 Чого не знаш, те й забути не можеш (Гл Гр). III.3.11
 Чужына — марцьовий цомпель (Бр Гр). I.11.11
 Чым далей до ліса, то веце галузя (Вс Гр). III.2.16
 Чым ся не найдж, тым ся и не налижеш (Гл Гр). III.2.17
 Чыр вышов на двір, попозерав на стріху — нич не є в бріху (Рп Кр). II.6.11
 Чыя коса перша, того лука шырша (Вс Гр). II.1.16

Ш

- Шалапута — една боса, друга вбута (Гл Гр). I.1.7
 Шкодит тому горба й яма ек му коса не клепана (Вс Гр). II.1.17
 Што знаш, то вшытко добре (Вс Гр). III.3.12
 Што можеш зробити гнес, не одквадай на заран (Рп Кр). II.3.14
 Што на будний ден, то не на сьвято (Рп Кр). II.3.13
 Што не гнеска, то не близко (Рп Кр). IV.1.13
 Што перешво,юж ся не вертат (УР Гр). IV.1.14
 Што серпец зожне, то марец зожре (Вс Гр). II.1.18
 Што ся дає, то ся не одбырат (Гл Гр). II.4.12
 Што хчера, то не гнес (Рз Гр). IV.1.12
 Штосі дає на гнів, тото и на перепрошыня (Тл Кр). III.1.32

Щ

Щезніт злі вочы, же бы сте не мали сили-моци зла чынити, млоду пару зчарыти. *Уживається як застереження від «недобрих очей»; так примовляючи, молодят кропили свяченою водою перед тим, як вирушали з дому до церкви (Гл Гр).* V.1.5

Я

- Я до згоды, як рыба до воды (Вс Гр). II.2.3
 Я ти верну, як ся зверну (Гл Гр). II.2.1
 Як біда — то до жыда, як по біді — то по жыді (Вс Гр). I.10.10
 Як вшытко ся од люстерка одбыват, так най мене жадна ворожба не імає. *Уживається як захист від ворожби; лягаючи спати, клали під подушку дзеркальце (Жд Гр).* V.1.7
 Як гнес дбаєш, так завтра маєш (Рз Гр). IV.1.15
 Як з дзяда на пана выде, то товди найгірша хворота (Вс Гр). III.2.18
 Як лес близко пекла, то дябла звы стрыком. — *Няньо мі тогди повіли: «Знаш што, Василь, тепер война, спокою не є, то си памятай, як лес близко пекла,то дябла звыстрыком»*(Вс Гр). II.3.15
 Як млоду допече, й з-під вінця втече (Гл Гр). I.5.9
 Як найдеш — не тіш ся, а стратиш — не плач (Гн Гр). II.3.16
 Як не маш в голові, то маш в ногах (Гн Гр). III.3.13

Як Петро боговы, так бог Петровы. — *Дідо завсе любыли нам повтаряти таку мудріст: як Петро боговы, так бог Петровы. То для того, жебы з-ме знали, як ся маме захоувати меджы людми (Вс Гр).* II.2.4

Як перекрочыш хыжи той порога, найперше вытри сой язык, а пак ноги (Вс Гр). I.12.8

Як Петро Боговы, так Бог Петрови (Гн Гр). I.10.11

Як поховала мужа — розцвыла, як ружа (Чр СЛ). I.6.2

Як ся до ліса кричит, так ся з ліса озывает (Гн Гр). I.10.13

Як ся не ховай, а смерт тя найде (Гл Гр). I.9.7

Як тот ніж не мож зчарыти, так бы жадни відьмы-босоркы не могли до хыж приступыти. *Уживається для вираження застороги своєї оселі від чийсь ворожби; свячений ніж встромляли у віконне перехрестя, щоб там постійно стирчав (Гл Гр).* V.1.6

Яка праця, така плаца (Гн Гр). I.10.12

Яке коріня, таке и насіня (Нв Гр). I.2.18

Якы гачы, такый клин, якый отец, такый син (УР Гр). I.2.19

Якый живот, така и смерт (Гл Гр). I.9.15

Якый кабат — така півка, яка мати — така дівка (Вс Гр). I.2.20

Якый корч — такый и прутик (УР Гр). I.2.21

Якый млинар — такый млин, якый отец — такый син (Вс Гр). I.2.22

Якый отец — такый син, видобали з діжкы сир, по зальотах ходили, тим ся сиром гостили (Км Сн). I.2.23

Якый пан — такый крам (Вс Гр). III.1.33

Якый чорт — така и его мати (Вс Гр). III.1.34

Наукове видання

СТУПІНСЬКА Галина Федорівна
БИТКІВСЬКА Ярина Володимирівна

**ФРАЗЕОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК
ЛЕМКІВСЬКИХ ГОВІРОК**

*За редакцією Галини Ступінської,
Володимира Ступінського*

Головний редактор *Богдан Будний*
Технічний редактор *Оксана Чучук*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерна верстка *Олени Захарійчук*

Підписано до друку 10.07.2012. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 18,14. Умови, фарбо-відб. 18.14.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.
Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-19-66; 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-2873-8

9 | 789661 | 028738